

Uitwerking Erfadvies Middendijk 85 Landschapsbeheer Gelderland

Naam : Fam. Nikkels
Straat : Middendijk 85
Postcode : 7397 NE
Plaats : Nijbroek gem. Voorst

Landschapsbeheer Gelderland
6891 DA Rozendaal
Contactpersoon: E. Timmerman
Datum: november

Zorg voor ons landschap

MAAK JE ERF GOED

Landschapsbeheer Gelderland maakt deel uit van een samenwerkingsverband van twaalf provinciale organisaties: Landschapsbeheer Nederland. Zij streven naar behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch cultuurlandschap met een streekeigen karakter. Het groen rond boerderijen, bedrijven en woningen maakt daar een belangrijk deel van uit. Natuurlijk groen rond huis en bedrijf, het erf in de ruimste zin van het woord, betekent meer dan een ideale woon- en werkomgeving. Het leidt tot evenwicht tussen mens en natuur. Landschapsbeheer Gelderland stimuleert ecologisch beheer van het erf door kennis en middelen ter beschikking te stellen en samen te werken met de eigenaren van de grond: particulieren, boeren en overheid.

Aanleiding

In het buitengebied van de gemeente Voorst heeft dhr. Nikkels het voornemen een nieuwe pluimveeschuur te bouwen. Voor de bouw van deze schuur is het noodzakelijk dat het 'Bestemmingsplan Buitengebied' wordt gewijzigd vanwege vergroting van de maximale bouw mogelijkheden. Daarnaast komt de nieuw te bouwen stal in de ecologische verbindingszone te liggen en valt het perceel binnen het waardevol landschap, Noordelijke IJsselvallei. Dit betekent dat er een stevige versterking van het landschap gevraagd zal worden.

Omdat het groene karakter van de gemeente een belangrijke identiteit drager is, verlangt de gemeente Voorst een haalbare, landschappelijke inpassingen van bestaande en nieuw te bouwen opstallen. In de planvorming is rekening gehouden met een drietal zaken die van belang zijn:

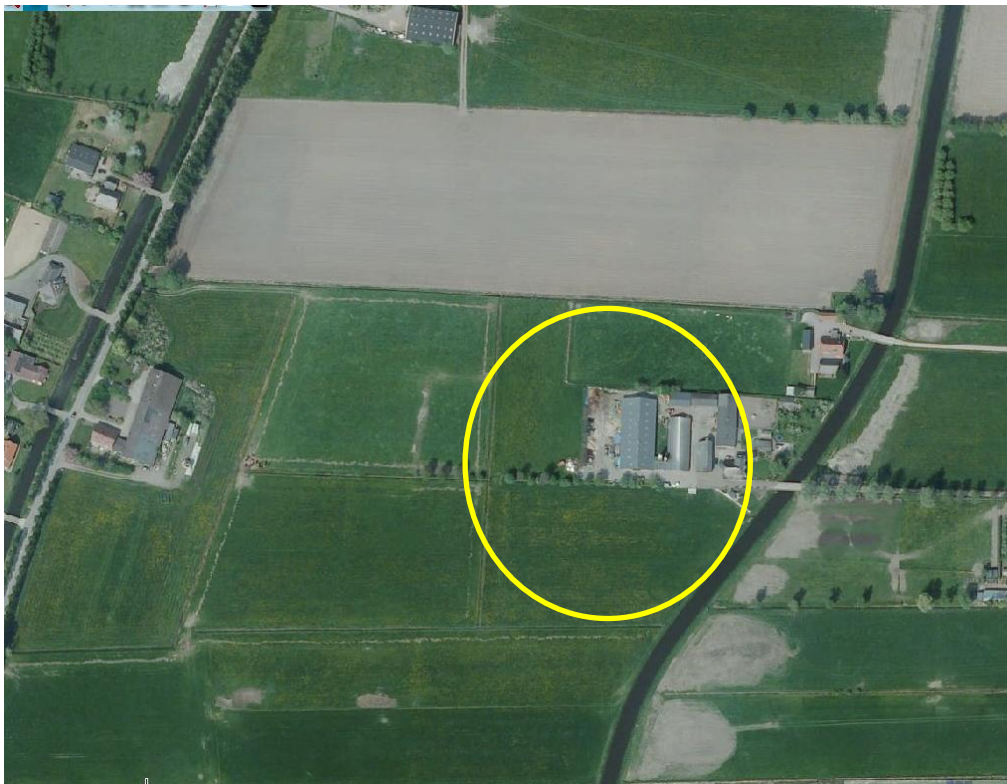
- Landschap
- Cultuurhistorie
- Wensen van de fam. Nikkels

Een bedrijfsuitbreiding biedt op deze manier belangrijke kansen voor het verbeteren van de economische vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied. Maar vooral ook voor het verbeteren van de kwaliteit van het landschap. Deze landschappelijke versterking borduurt verder op het '*Erfadvies Middendijk 85, Nijbroek Gemeente Voorst*' van het Gelders Genootschap 'Notitie Uitgangspunten en Randvoorwaarden, oktober 2012'. Hierin is een landschappelijke analyse uitgevoerd en zijn uitgangspunten en randvoorwaarden gesteld. Hieronder volgt een concrete uitwerking van deze notitie met als wijziging dat de solitaire boom aan de voorzijde van de schuur wordt vervangen door een hoogstamboomgaard en een aantal bestaande knotbomen tussen de bestaande schuur en de nieuw te bouwen schuur verwijderd worden.

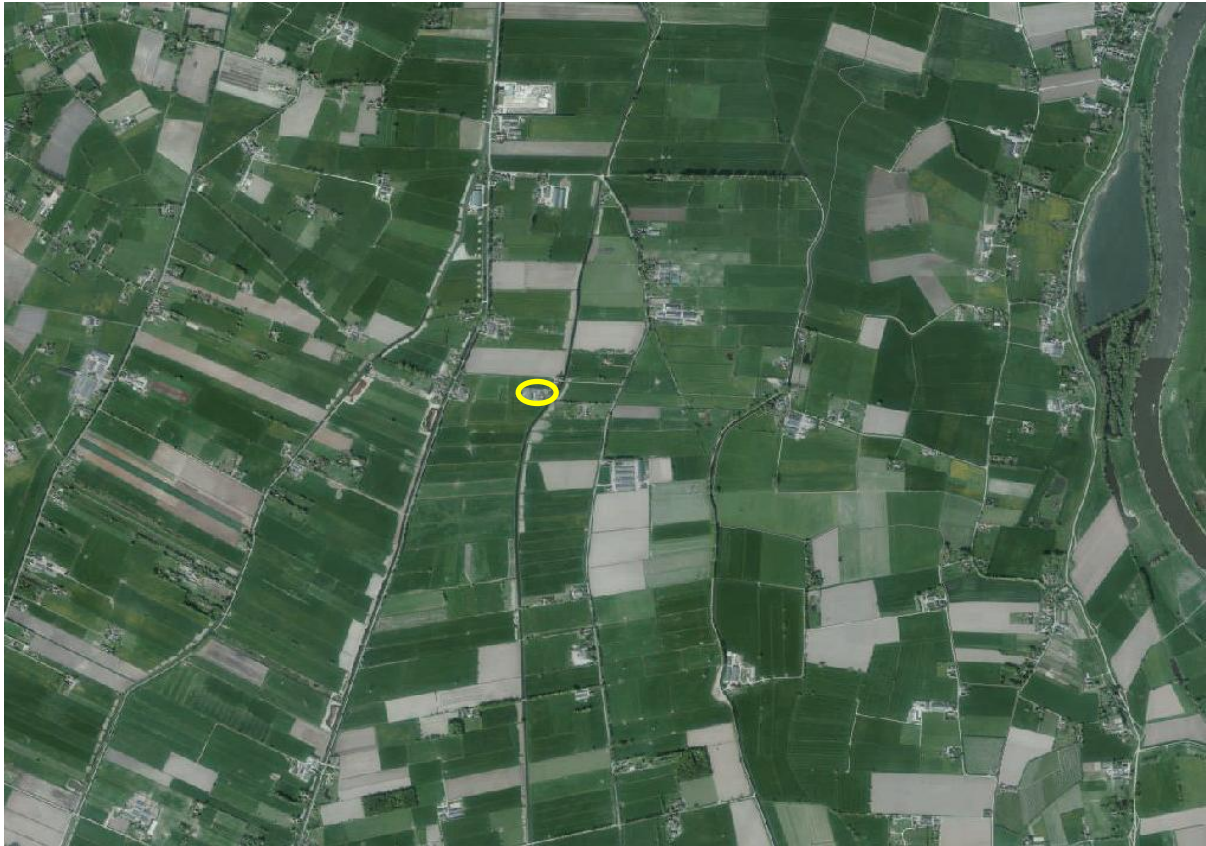
Huidige situatie

Het huidige erf is gelegen aan de Middendijk 85 te Nijbroek, gemeente Voorst. De totale oppervlakte van het erf en de bijbehorende percelen is ongeveer 3,5 ha. De onderstaande luchtfoto's geven de huidige situatie weer en de ligging van het erf in het landschap.

Het erf ligt in de polder Nijbroek. De structuren kenmerkend voor het veenontginningslandschap zijn nog te herkennen in het landschap. (Bron: webmap provincie Gelderland)

Het erf is compact en loopt diep naar achteren. Langs het toegangspad treffen we een rij van elzen en wilgen aan, al dan niet geknot. Het erf staat redelijk in het groen, met onder meer een siertuin en enkele fruitbomen aan de voorzijde van de boerderij. Achterop het erf staat een forse beukenhaag en verspreid op de kavelgrenzen/erfgrenzen staan knotbomen. Voor een verder beschrijving zie de notitie van het Gelders Genootschap.

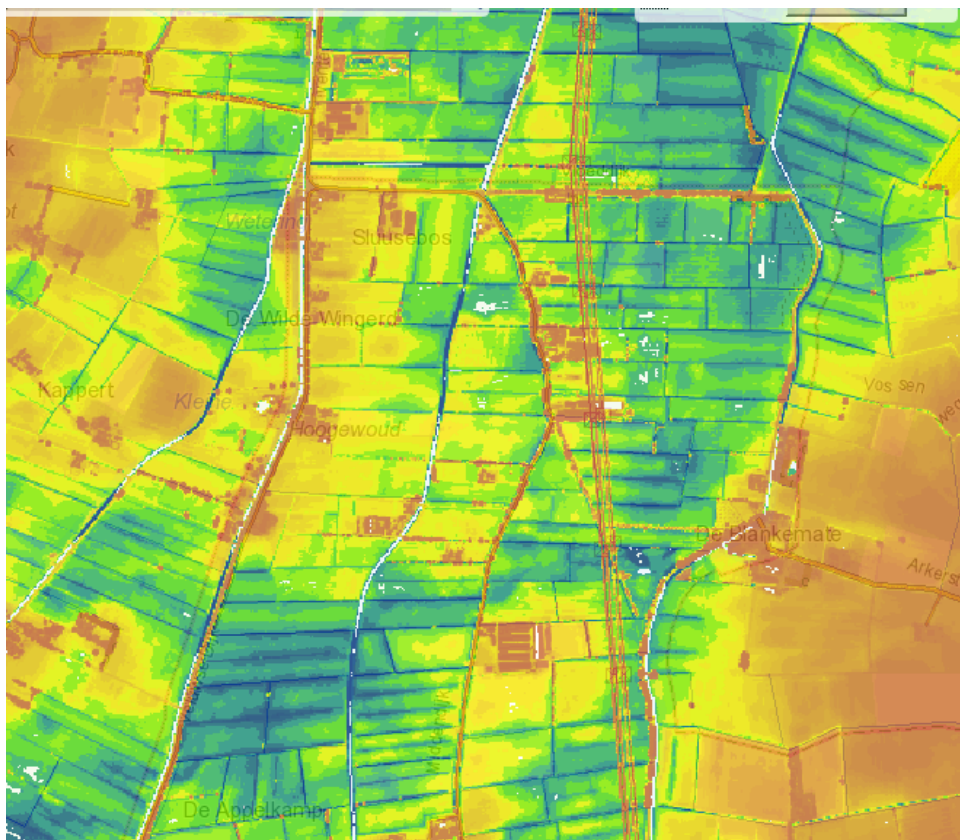
De polder is een middeleeuwse veenontginning, kenmerkend zijn de lange smalle kavels met veel sloten. De polder is open en weids. Verspreid in het landschap zijn nog restanten van hagen en boomsingels op de kavelgrenzen te zien. Maar veel van deze elementen zijn in de loop der jaren verdwenen. (Bron: webmap provincie Gelderland).

Cultuurhistorie

De cultuurhistorie is een belangrijk aspect bij ontwikkelingsprojecten als deze. Afhankelijk van de situatie en de ontstaansgeschiedenis van de locatie kan de cultuurhistorie in meer of minder mate een rol spelen.

Het erf van de familie Nikkels ligt in de polder Nijbroek, een middeleeuwse veenontginning. Het gebied ligt tussen de oeverwallen van de IJssel en de stuwwal van de hoge Veluwe. Een laag gebied met lange smalle kavels en veel sloten (zie ahn kaart). Dit was een relatief kleinschalig landschap met op de kavelgrenzen beplanting (zie historische kaart). Op de meeste plaatsen is de kavelstructuur nog terug te vinden, maar de herkenbaarheid is afgenomen. Oorzaken hiervan zijn de schaalvergroting en doordat landschapselementen zoals knotbomen, singels en bosjes zijn verdwenen.

Hoogtekaart Bron: www.ahn.nl : (bruin/geel hoog, groen/blauw laag)

Historische atlas omstreeks 1900 ↑↓Bron: www.watwaswaar.nl

Landschappelijke inpassing

Momenteel zijn er al een aantal landschapselementen op het erf van fam. Nikkels aanwezig zoals hagen, een aantal knotbomenrijen, wat fruitbomen en andere opgaande beplanting in de siertuin. In het omringende landschap treffen we nog een aantal knotbomen en singels aan maar veel is verdwenen. De grond rond de nieuw te bouwen schuur zal daarom voor een deel opnieuw beplant gaan worden. Middels een stevige versterking op de achterzijde van het perceel is het mogelijk om de schuur aan de zuidzijde van het erf te plaatsen. Dit betekent wel, dat de nieuwe stal in de ecologische verbindingszone komt te liggen. De zuidelijke en oostelijke perceelgrenzen zullen verder worden aangezet met knotbomen. Ook zal de voorzijde van de stal min of meer worden ingepast met een hoogstamboomgaard. Naast het versterken van de beeldkwaliteit, dragen deze elementen bij aan de ecologische opwaardering van het terrein. Veel dieren hebben profijt van de aanwezigheid van deze lijnvormige elementen. Vogels gebruiken het als broedplaats; veel kleine zoogdieren vinden er voedsel en een schuilplaats en voor vleermuizen zijn deze elementen erg belangrijk als oriëntatiepunt.

Een landschappelijke inpassing als deze, is voor de uitstraling van een woning of bedrijf zeer belangrijk. Bij het toepassen van nieuwe beplanting is getracht aan te sluiten op de karakteristieken van het Veenontginningslandschap waarin het erf zich bevindt.

Richtlijnen veenontginningslandschap

- Behoud en versterking van smalle open structuren en zichtrelaties naar het achterliggende veengebied.
- Herstel en behoud laanbeplantingen (eiken, wilgen en elzen) ter geleiding van de ontginningsas.
- Herstel en behoud van rijen knotbomen en houtsingels in de karakteristieke richting.

Kavel vorm

Langwerpige stroken (slagen)

Bouwblok omvang structuur

- Bebouwing in de lengterichting van het landschap plaatsen.
- Bijgebouwen integreren in, of plaatsen achter (ten opzichte van de openbare weg), het woongebouw/de woongebouwen.
- Bijgebouw en/of bedrijfsgebouw ondergeschikt aan het hoofdgebouw. Te bereiken door middel van ligging en beplanting. Een lagere goothoogte kan dit effect versterken. Op deze manier wordt een goede presentatie van het gehele bebouwingscluster naar de openbare weg bewerkstelligd.

Erfinrichting/ beplanting

- (Knot)elzen- of (Knot)wilgen langs sloten en op de kavelgrenzen in de lengterichting van het landschap.
- Voorzijde complex inrichten als weide, moes- of siertuin.
- Solitair of groepen op erf.

- Elzensingels ter verzachting van de lange gevels.

Wensen opdrachtgever

De wens van de fam. Nikkels is om een nieuwe pluimveeschuur te bouwen

Slopen; oppervlakte te slopen 0m²

Nieuw te bouwen:

oppervlakte pluimveeschuur : maximaal 1600m²

Belangrijke zaken vanuit de eigenaar

- Bouw nieuwe schuur zuidzijde van het huidige erf.
- Uitbreiding bestaande bouwblok.
- Landschappelijke inpassing van het erf en nieuw stal.

Beplantingsplan

Het inrichtingsplan is opgelegd door de gemeente Voorst en is afgestemd op het Landschapsontwikkelingsplan van de gemeente Voorst. Dit resulteert in een landschappelijk en cultuurhistorisch verantwoorde inrichting. Dit betekent niet, dat gebouwen totaal uit het zicht gehaald moeten worden. Ze dragen immers bij aan het landelijke karakter van de streek. Het Beeldkwaliteitsplan biedt handvatten om dit op gepaste wijze uit te voeren. Omdat er gebouwd gaat worden in een ecologische verbindingszone is er gekozen om de gehele achterzijde van het perceel aan te zetten met een struweelhaag.

Op de bijgevoegde ontwerpkaart wordt een inrichtingsvoorstel gedaan. De hieronder beschreven elementen zijn terug te vinden op de kaart.

Verder wordt er getracht om zoveel mogelijk gebruik te maken van inheems plantmateriaal. Zo worden coniferen en laurierstruiken zoveel mogelijk geweerd op het erf.

1. knotbomenrij

Locatie	: (zie tekening)
Soort	: schietwilg
Aantal	: 6 stuks
Plantafstand	: onderlinge afstand 6 meter
Maat	: veren minimaal 2,50 – 3 meter lang
Overig	:
Aanleg en beheer	: Zie informatievellen in de bijlage

2. knotbomenrij

Locatie	: (zie tekening)
Soort	: schietwilg
Aantal	: 17 stuks
Plantafstand	: onderlinge afstand 6 meter
Maat	: veren minimaal 2,50 – 3 meter lang
Overig	:
Aanleg en beheer	: Zie informatievellen in de bijlage

3. Hoogstamboomgaard

Locatie : Zie tekening
 Soort en ras : Zie tabel
 Bestuivingstechnisch gecontroleerd.
 Aantal : 8 stuks
 Plantafstand : 8 - 10 meter
 Maat : Hoogstam
 Aanleg en beheer : Zie informatievellen in de bijlage
 Overig :

Ras	hand/stoof	smaak	bloeitijd	pluktijd	Houdbaarheid	ziektes
Appel						
Zoete Ermgaard	moes/keuken	zoet	laat	eind sept	zeer goed	ongevoelig
Zoete Veen	moes/keuken	zoet	laat	oktober	zeer goed	ongevoelig
Keuleman	hand/moes	zuur	midden	okt	zeer goed	ongevoelig
Groninger kroon	hand/	zoetzuur	midden	oktober	goed	ongevoelig
Peer						
Winterbergamot	hand	zoetzuur	vroeg	oktober	zeer goed	ongevoelig
Winterrietpeer	stoof	zoetzuur	vroeg	oktober	zeer goed	ongevoelig
Emile d'Heyst	hand	sappig	vroeg	oktober	goed	ongevoelig
Clapp's Favourite	hand	zoet/sappig	laat	begin aug	matig	gevoelig

4. Struweelhaag

Locatie : (zie tekening)
 Lengte : 191 meter
 Breedte : twee plantrijen
 Oppervlakte : 60 m²
 Aantallen en soorten : 380 stuks
 125 x meidoorn
 72 x hazelaar
 60 x lijsterbes
 50 x sleedoorn
 75 x zwarte els

 Maat : 80-100 cm
 Plantwijze : 2 plantrijen in kruisverband, 1 stuks per meter
 Overig :
 Aanleg en beheer : Zie informatievellen in de bijlage

Plantsoenlijst

Hieronder staat de totale plantsoenlijst weergegeven die nodig is om de bovenstaande landschapselementen te realiseren.

Dhr Nikkels			
Nederlandse naam		Maat	Aantal
Bosplantsoen 80-100			
Zwarte els	Alnus glutinosa	80-100	75
Hazelaar	Corylus avellana	80-100	72
Eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna	80-100	125
Sleedoorn	Prunus spinosa	80-100	50
Lijsterbes	Sorbus aucuparia	60-80	60
Veren			
Schietwilg (tbv knot)	Salix alba	250-350	13
Doorsnede 8 cm 2,50 meter lang	Onbehandeld		8
Fruitbomen			
Appel	Groninger Kroon*	8-10	1
Appel	Keuleman	8-10	1
Appel	Zoete Ermgaard	8-10	1
Appel	Zoete Veen	8-10	1
Peer	Clapp's Favorite	8-10	1
Peer	Emile d'Heyst*	8-10	1
Peer	Winterbergamot	8-10	1
Peer	Winterrietpeer	8-10	1

*zelfbestuiver

Soorten kunnen in overleg met de Landschapscoördinator van de gemeente Voorst worden gewijzigd

Historische Achtergronden

Historische achtergrond: Knotboom

Wilg, populier, es, els, eik en haagbeuk kwamen al voor het begin van onze jaartelling als knotbomen voor. Knotbomen deden dienst als grensafscheiding of als houtleverancier. De knotboom levert gemakkelijk oogstbaar hout op dat voor allerlei doeleinden werd gebruikt. Zo werd het gebruikt voor bezems, manden, oeverbeschoeiingen, takkenbossen en gebruikshout zoals hekken en gereedschapsstelen.

Oudere knotbomen herbergen allerlei planten en dieren. Het aantal diersoorten dat in een knotboom huist is zeer groot. Van de vele vogels die in een knotboom te vinden zijn, is de steenuil een van de trouwste bewoners.

Historische achtergrond: Hoogstamboomgaard

Al vele eeuwen wordt in Nederland fruit geteeld in hoogstamboomgaarden. Aanvankelijk waren het vooral kloosters, kastelen en landgoederen. Eind 19de eeuw begon een grote uitbreiding aan fruitboomgaarden. Onder invloed van de landbouwcrisis stapten veel agrariërs in het rivierengebied over van graanteelt naar hoogstamfruit. Een groot voordeel van het hoogstamfruit was dat er dieren onder konden grazen.

Vanaf 1950 is het areaal aan hoogstamboomgaarden flink achteruit gegaan, vanwege de opkomst van de moderne fruitteelt (laagstam).

Hoogstamboomgaarden hebben een grote ecologische waarde. Ze leveren nestgelegenheid aan allerlei vogels. De steenuil is een soort die graag broedt in holle takken van fruitbomen. Een heg om de boomgaard als windsingel vergroot de natuurwaarde van de boomgaard.

Historische achtergrond: Struweelhaag

Gelderland kent een grote diversiteit aan lijnvormige landschapselementen, waaronder de vrij uitgroeiende haag en de struweelhaag.

De vrij uitgroeiende haag bestaat uit een enkele rij struiken die vrijuit kunnen groeien en de struweelhaag bestaat uit meerdere rijen. De functie van deze hagen was perceelsscheiding en veekering, daarom bestonden de hagen vroeger voornamelijk uit doornsoorten. Soms werden ook nog wat andere struiken en bomen in de haag aangeplant, denk hierbij aan hondsroos, sleedoorn, braam, wilg, eik of es. De hagen boden beschutting voor het vee en zorgden voor gebruikshout. Door de komst van het prikkeldraad, de schaalvergroting en de ruilverkavelingen zijn veel van deze elementen verdwenen. Vaak worden de termen heggen en hagen door elkaar gebruikt, en regionaal hebben ze soms verschillende betekenissen. De term heg gebruiken we voor strak geschoren elementen, de term haag gebruiken we voor de meer breed en hoog uitgroeiende elementen. Soms is er sprake van speciale beheervormen zoals bij het leggen of vlechten van hagen.

Hagen hebben een grote natuurwaarde. Ze zijn vaak een schuilplaats voor veel vogels en kleine zoogdieren en vergroten daardoor de landschappelijke en ecologische variatie.

Historische achtergrond: Elzensingel

Elzensingels ontstonden spontaan op slootkanten, langs perceels- en eigendomsgrenzen door elzenzaadjes die daar kiemden. De vroegere boeren waren blij met de op hun perceelsranden kiemende boompjes en zaagden ze periodiek af voor brandhout en gebruikshout. Veel singels bevatten naast de zwarte elzen (*Alnus glutinosa*) ook een ondergroei van struiken zoals de meidoorn. Dit zorgde ervoor dat de elzensingel ook een veekerende functie had. Later werd het elzenhout ook gebruikt in ijzersmelterijen voordat de steenkool het hout verdrong. Door de ruilverkavelingen en schaalvergroting in de landbouw zijn helaas veel elzensingels verloren gegaan.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

